

Alfred P. Guldbrandt – Rusland blev hans skæbne (II)

Ved Henning Ehlers Olsen

Henning Ehlers Olsen,
f.1930. Cand.mag.
Alfred Petersen Guldbrandt,
født d. 3. februar 1894 i
Haderslev, hvis liv blev be-
skrevet i Langs Fjord og
Dam 2008, måtte opholde
sig som tysk civilfange i
Rusland under 1. Verdens-
krig – og slap derved for at
blive tysk soldat. Straks ef-
ter hjemkomsten begyndte
han den 7. december 1918
at nedskrive sine oplevelser

Det var i Hamborg i foråret 1914, kort før slutningen af semestret på malerskolen. Jeg havde gjort mig fortrolig med tanken om at rejse til udlandet, fordi jeg havde stor lyst til at rejse ud i verden og se mig om.

En dag kom postbuddet ind i vor skolesal med posten. Jeg lagde ikke mærke til skoledirektøren, før han trådte hen til mig og rakte mig et lige ankommet brev og sagde: "Læs dette brev, jeg tror, det er noget for Dem". Brevet var fra et firma i Jekaterinoslav i Sydrusland og indeholdt en efterspørgsel til skolens direktør, om han ikke på sin skole havde to unge mænd, som havde lyst til at rejse til udlandet. Jeg var

pludselig blev begejstret for min plan og erklærede, at han var rede til at følge med mig.

Jeg var allerede fra min tidligste ungdom vant til at handle selvstændigt og vidste, at mine forældre i min fødeby Haderslev i Nordslesvig ikke ville have noget at indvende imod min beslutning. Derfor besluttede jeg ikke at underrette dem om mit forehavende, før jeg selv vidste, om det ville blive til noget. Endnu samme aften skrev jeg til forretningen i Sydrusland, og hvilken glæde da efter ni dages forløb svaret på vort brev ankom fra Rusland og opfordrede os til at rejse så snart som muligt.

Nu hindrede kun problemet med min vær-

Langs fjord og dam : Lokalhistorie omkring Haderslev

Ehlers

Olsen, Henning

[Fortsættelse] Alfred P. Guldbrandt - Rusland blev hans skæbne (II)

2009

2009

S. 62-80

ter hjemkomsten begyndte han den 7. december 1918 at nedskrive sine oplevelser i en Tagebuch. Denne stærkt forkortede udgave bringer et uddrag af en række begivenheder.

om han ikke på sin skole havde to unge mænd, som havde lyst til at rejse til udlandet. Jeg var meget glad over tilbuddet og så nu mit ønske om at komme ud i verden gå i opfyldelse i nærmeste fremtid. Selvfølgelig var jeg straks enig med mig selv om at tage til Rusland.

På spørgsmålet, om der ikke fandtes en blandt mine kammerater, som havde lyst til sammen med mig at tage til Rusland, blev jeg leet ud af dem alle sammen og spurgt, hvordan jeg kunne tænke på at tage til dette ukultiverede land, om hvilket der herhjemme gik så mange ikke alt for gode rygter. De fleste af kammeraterne tænkte vel på Sibirien. Også over mig kom uvilkårligt tanken om dette land, men jeg var så fast besluttet på mit foretagende, at jeg råbte, at endog tanken om at skulle komme til Sibirien ikke formåede at bringe mig fra min plan. Sikkert er det, at en af mine kammerater

til at rejse så snart som muligt.

Nu hindrede kun problemet med min værnepligt os i afrejsen. Jeg havde fået ordre til at stille midt i april måned, men på min ansøgning fik jeg tilladelse til at møde straks, 14 dage før terminen. Det var første gang, jeg var til mønstring, og mit håb om at blive sat et år tilbage gik heldigvis i opfyldelse.

To dage senere havde vi vort rejsepas i orden. Rejsepengene fra firmaet i Rusland blev hævet, og hvilken glæde, da jeg havde 100 Mark på lommen og kunne meddele mine forældre derhjemme om min rejse til udlandet og beskrive de forhåbninger, som jeg nærrede til fremtiden. Et par dage senere kom der svar. Mine forældre glædede sig meget over mine udsigter og ønskede mig lykke på rejsen og det bedste for fremtiden.

Ved afrejsen mødtes vi da på hovedbanegår-

den i Hamborg, hvor min rejsekammerat allerede var kommet sammen med sin fader. Efter at have afgivet vore rejsekurve til befordring havde vi endnu indtil togets afgang en halv time til vor rådighed.

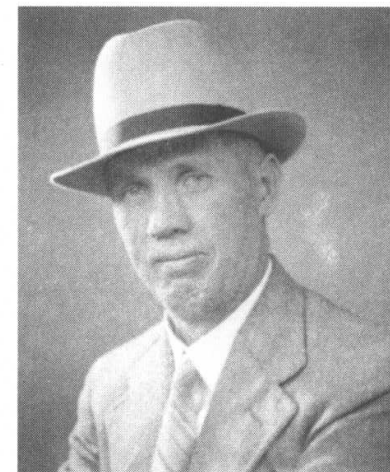
Her fortæller Guldbrandt, at kammeratens far beder ham "give lidt agt på" hans søn, som ikke kan holde styr på pengene. Senere viser det sig, at han på flere måder kommer i forkert selskab, som Guldbrandt prøver at hjælpe ham ud af. I firmaet i Ukraine bagtaler kammeraten senere firmaet for at få flere penge hjemmefra, og det sidste, Guldbrandt hører om ham er, at han er indlagt på et sygehus ved floden Don, syg på grund af "omgang med slette fruentimmere".

Ud i den vide verden

Nu kørte vi ud af banegårdshallen. Hvilken følelse nu endelig at være på vej ud i den vide verden. Hvor ofte når jeg i Hamborg om mid-

sine bønner. Med sit lange hår gjorde han et meget komisk indtryk på os, som aldrig før havde set en russisk præst. På de russiske jernbaner er alt, på grund af de store strækninger, indrettet til lange rejser. Derfor kan enhver vogn let omdannes til en sovevogn. Det er også skik for de rejsende at tage en del sengetøj med på rejsen. På de stationer, hvor togene har langt ophold, er der et rigt udvalg i varme og kolde retter til meget lave priser.

Næste dag, den tredje på rejsen, kørte vi gennem store sumpe og moser, og endelig ankom vi onsdag middag til byen Jekaterinoslav [Dnepropetrovsk], målet for vor rejse. Vi blev modtaget af de to forretningsindehavere. De førte os ud til deres hjem, og et øjeblik senere sad vi i en hyggelig familiekreds om middagsbordet. Om aftenen gjorde man os bekendt med, at vi ved midnatstid atter måtte på rejse. Arbejdet ventede allerede på os. Forretningen havde store arbejder i gang på et tysk gods

Malermester Alfred Petersen Guldbrandt (1894-1970), o.1960. (Privatfoto)

NU KØRTE VI UD AF BANEGÅRDSHALLEN. HVILKEN FØLELSE nu endelig at være på vej ud i den vide verden. Hvor ofte, når jeg i Hamborg om midt dagen så Berliner-toget køre ud af banegårdshallen mod syd, havde jeg ikke ønsket mig at være en af de lykkelige, som kunne komme ud i verden. Hvor stolt var jeg ikke ved den følelse, at jeg nu var min egen herre og selv måtte sørge for at bane mig vej gennem livet. Snart ville jeg lære et andet folk og dets skikke at kende. Og hvad mon fremtiden ville bringe, og hvornår ville jeg atter få mit hjem at se?

Nu var vi altså i Rusland. Hvilken forandring der straks indtrådte i vore omgivelser! Egnene, vi kørte igennem, gjorde med sine små landsbyer og med de talrige russiske og polske kirker et helt nyt og fremmedartet indtryk. I stedet for tysk havde vi nu næsten kun russisk rejse-selskab. I det ene hjørne lå der en russisk præst på knæ, og idet han af og til slog korsets tegn for sig, fremsagde han med halvhøj stemme

med, at vi ved midnatstid atter måtte på rejse. Arbejdet ventede allerede på os. Forretningen havde store arbejder i gang på et tysk gods nede på steppen ved det Asovske hav og i byen Aleksandrovsk [Zaporozje], som ligger 70 km syd for Jekaterinoslav. Vi kunne vælge, og jeg måtte tage ud på steppen.

Ved midnatstid kørte jeg så videre mod syd, ledsaget af den ene chef. Vi kørte igennem en smuk og frugtbar egn med store maleriske byer. Næsten alle husene var kalket lyseblå, og jeg fik at vide, at befolkningen her var meget religiøs, og fordi den blå farve er symbol på troen, blev den anvendt overalt. Ved middagstid ankom vi til vort bestemmelsessted. Dette var et stort tysk mennonitisk gods. Jeg blev indført i godsejerens familie, hos hvem jeg skulle bo, og jeg blev gjort bekendt med forretningens arbejdere, som jeg nu skulle lede. Det var 19 russere samt en tysk-russer fra Riga. Sidstnævnte skulle tjene mig som tolk. Jeg havde

Alfred P. Guldbrandt som nyudlært malersvend, kort før afrejsen til Rusland, 1914. (Privatfoto)

snart indlevet mig på godset og kom godt ud af det med de russiske arbejdere.

Ti dage efter min ankomst havde vi påske, og i den anledning kørte de fleste af svendene hjem. Jeg blev tilbage på godset. Lørdag aften før påske kørte jeg sammen med to tilbageblevne svende og gartnerfamilien, alle russere, til den lille by Melitopol ca. 10 km fra godset. Ankommet til kirken bandt vi vore heste ved pæle udenfor, og så gik vi ind. Hvilken pragt! Loftsmalerier, rigt forgyldte helgenbilleder, utallige brændende vokslys, røgelseskar, hvorfra der opsteg krydrede dufte! Dette storslåede sceneri gjorde et overvældende indtryk på mig. Kirken var stuvende fuld af broget klædte mennesker, som fremsagde deres bønner, idet de slog korsets tegn for sig. Ved midnatstid var gudstjenesten forbi, og derefter gik hele skaren med tændte lys i et stort optog flere gange rundt om kirken under kirkeklokkernes kimen. Derefter omfavnede og kyssede man hinanden af glæde over, at Kristus var opstanden. Under

ad Dnjeperen til landsbyen Chortitza. Den er hovedsæde for de til Sydrusland indvandrede mennonitter.

I den tid, jeg var i Aleksandrovsk, gik jeg næsten hver aften ud i byparken, hvor der sædvanligvis var koncert eller teater, og skønt jeg endnu ikke forstod et eneste russisk ord, havde jeg dog megen glæde af at lytte til sprogets smukke klang. Men pludselig som lyn fra en klar himmel kom efterretningen om attentatet på den østrigske tronfølger i Sarajevo. Den ene forretningsindehaver, som var østriger, var meget ophidset og mente, at vi kunne vente en verdenskrig. Livet gik dog sin vante sorgløse gang, og vi havde næsten glemt tankerne om den truende krig, men pludselig så vi farerne nærme sig.

1. Verdenskrig bryder ud – Internering i Ukraine

Krigen var brudt ud, og den store mobilisering begyndte. Man så hele skarer af indkaldte trop-

Derefter omfavnede og kyssede man hinanden af glæde over, at Kristus var opstanden. Under sang og latter kørte vi så tilbage til godset.

Hjemme ventede det russiske festmåltid. Det bestod af rigelige mængder kød, kartofler, fiskekonserves, brød, æg, kage og te, hvortil der blev nydt en mængde brændevin. Om formiddagen 1. påskedag var jeg til gudstjeneste hos godsejeren og hans familie. Han afholdt selv gudstjenesten. 4. påskedag kom arbejderne tilbage til godset og hilste mig, som det var skik og brug, med omfavnelser og kys.

Kort efter pinse var jeg færdig med mit arbejde på godset. Jeg tog hjerteligt afsked med godsejerens familie, og han kørte mig selv i sin automobil ind til Melitopol. Derfra til Aleksandrovsk, hvor jeg mødtes med en af arbejdsgiverne, og efter flere ugers arbejde her sejlede jeg sammen med ham i en lille floddamper ned

Krigen var brudt ud, og den store mobilisering begyndte. Man så hele skarer af indkaldte tropper strømme gennem byen. Alle vegne herskede stor forvirring, næsten som en myretue man er kommet til at træde i. Daglig så man store skarer af pøbelen drage rundt i byens gader og demonstrere med faner og billeder af kejseren. Også gejstligheden foranstaltede pompøse optog og gudstjenester. De elektriske sporvogne var overfyldte af indkaldte soldater, som ikke vidste noget bedre tidsfordriv end at køre fornøjelsesture i sporvognene, hvilket var gratis for dem.

Det var et sørgeligt syn at se alle disse mænd, unge og gamle, nogle endda med gråt hår og skæg, gå i krigen. Man så en kone ledsage sin mand, der havde taget de to yngste børn på armen, mens hun bar hans bajonet. Et par ældre børn fulgte efter og havde også taget en del af

faderens oppakning for at gøre ham det lettere i den næsten utålelige hede. En anden ung kone ledsagede sin mand, mens tårerne trillede hende ned ad kinderne. På armen bar hun et lille, grædende barn. Faderen bar på en harmonika, på hvilken han af og til forsøgte at spille en lystig vise, men det blev ikke til noget, stemningen var ikke derefter. Gud ved, hvor mange af disse unge mænd der ville få deres hjemstavn at se igen.

Søndag d. 20. juli [1. august efter den nu-gældende kalender] bekendtgjordes så Tysklands krigserklæring til Rusland. For at få at vide, hvordan jeg som preussisk undersåt skulle forholde mig, gik jeg til det tyske konsulat, men jeg kom for sent. Dette havde allerede forladt byen, og bygningen var blevet demoleret af pøbelen. Fire dage senere blev det bekendtgjort, at alle tyskere fra byen og omegnen inden 24 timer havde at melde sig på politikontoret i Iekaterinoslav. Næste dag lå vi tre-fire hundre

gjort, at alle tyskere fra byen og omegnen inden 24 timer havde at melde sig på politikontoret i Jekaterinoslav. Næste dag lå vi tre-fire hundrede tyskere uden for politiets kontor og ventede på politimesteren, som ikke var til stede i øjeblikket.

Guldbrandt fortæller videre om de kaotiske dage, som fulgte. Han aflagde regnskab til malerfirmaet og slog sig sammen med en kollega derfra, Matz. De fleste tyskere sad 10 dage i et overfyldt fængsel. Men de to undgik arrestation to gange ved dels at "komme for sent" og dels ved bestikkelse. Det lykkedes Guldbrandt at få lov til at arbejde et par dage, men så kom der befaling om, at han ufortøvet skulle vende tilbage og melde sig hos kommandanten.

Inden da tog jeg hjertelig afsked med mine arbejdsgivere for sidste gang. Siden har jeg ikke set dem.

Hos kommandanten, hvor der allerede ven-

Kort over Østeuropa med Ruslands (rød) grænse til Tyskland (grøn), Østrig-Ungarn (gul) og Rumænien (grå), 1914. (Historisk Arkiv)

tede ca. 100 mennesker, blev vore papirer taget fra os, og vi blev arresteret. Næste morgen blev vi af militæret ført til banegården. På vejen dertil kom en hel del af de koner og børn til stede, hvis mænd og fædre nu gik i vore rækker, arresterede lige som os. Når de gjorde forsøg på at nærme sig, blev de med våben jaget bort. Før vi steg ind i toget, undersøgte man alle vore sager. Så begyndte rejsen i 4. klasses vogne, hvorhen vidste ingen af os. Næste morgen fik vi alle 33 kopek. Det var både første og sidste gang, så de øvrige penge har den ledende officer nok stukket i sin egen lomme.

Hen på eftermiddagen ankom vi til guvernementsbyen Cherson, som ligger ved Dnjepr flodens udmunding i Sortehavet. Der måtte vi i den stærke hede slæbe vor bagage gennem byen ud til kasernerne, der danner en gammel fæstning. Vi blev registreret og endte til sidst på en gammel skole, hvor vi blev indkvarteret, snavsede, støvede, sultne og gennemblødte af sved.

ret over Volga til den sibiriske grænse. Nyheden om bortsendelsen var et hårdt slag for mange af os, i særdeleshed for de gifte mænd, som nu skulle skilles fra deres kære og føres så langt bort. Næste dag kom der en hel del koner, nogle af dem med deres børn, på besøg i skolegården for at tage afsked. Det må have set sørgeligt ud for familiefædrene. Hvem skulle nu beskytte og ernære deres kære? Og hvornår ville de få hinanden at se – måske aldrig mere? Alle havde fået bragt klæder, levnedsmidler og andre fornødenheder til rejsen, kun jeg stod alene. Jeg havde ingen her, som tænkte på mig og bragte kærlighedsgaver, men det var næsten bedre sådan. Afskeden faldt ikke mig svær, og i grunden glædede jeg mig til den forestående rejse, som jeg ventede ville blive meget interessant.

Transport til Ural og Sibiriens grænse

Søndag den 17. august fortalte man os, at vi endnu samme aften ville blive transporteret

snavsede, støvede, sultne og gennemblødte af sved.

Under streng bevogtning blev de internerede hver dag ført til spisning i kasernen, en halv times gang hver vej, hvor de fik mund og næse fulde af smertende, kalkholdigt støv. Den stærkt pebrede suppe kom i store fælles blikfade og blev spist med træsker, og til kød havde de ikke knive men måtte bruge fingrene. Nogle blev syge af den dårlige forplejning, alle plagedes af utøj.

Vi var meget spændte på, hvordan det gik ved fronten, og skønt det var os strengt forbudt, forstod vi dog ved snildhed at smugle os til nogle aviser. Men de fortalte kun om de store sejre, russerne til stadighed kunne notere sig.

Så en skønne dag fik vi vished for, hvad der skulle ske med os. Vi ville alle blive transporte-

Søndag den 17. august fortalte man os, at vi endnu samme aften ville blive transporteret bort. Om aftenen kl. 10 blev vi under streng bevogtning ført ud af byen og op til banegården, hvor vi i grupper på 25 mand fik en vogn tildelt, 40 vogne i alt, samt vogne til vagterne. Det var usle gods- og kreaturvogne, og det kneb med plads til os alle. Vi var de sidste af de 4.000 tyskere, som de russiske myndigheder havde samlet i Cherson, og som nu alle i dagens løb havde forladt byen, efter at vi i 10 dage havde siddet fanget der.

Vejret, der hidtil havde været så smukt, forandrede sig pludseligt. Regnen plaskede ned, og stormen peb. Inde i vognen var der i begge ender lagt brædder i to etager, hvorpå vi kunne sove, men mellem dem var der en afstand på 15-20 cm, af hvilken grund vort leje ikke var særligt bekvemt. Vi var trætte efter dagens op-

hidselse og den lange vej til banegården, og nu havde vi intet andet end et hårdt bræt at strække os på. Vognen skumplede og rystede under farten, så det var umuligt at falde i søvn. Desuden havde man så mange foruroligende tanker. Hvad ville fremtiden bringe os, hvordan ville det gå os derude i det ukendte fremmede, hvortil vi blev sendt som forbrydere, der skulle straffes?

Guldbrandt fortæller herefter småt og stort om rejsen, som varede otte dage og gik først mod nordøst og så mod øst. En meget løselig opmåling giver en længde på ca. 2.500 km. Med sin usædvanligt skarpe iagttagelsesevne fortæller han om, hvad han så og følte. Undertiden blev de spærret inde, men det meste af tiden kunne de stå ud af toget, når det var muligt at købe lidt forsyninger. Efter de otte dages kørsel kom toget til Orenburg, som skulle være rejsens mål. - Der var nu gået hen imod fem måneder siden Guldbrandt rejste fra Hamborg. I still-

Sonderausgabe.

Schleswigsche Grenzpost

Nr. 541.

Hadersleben, den 5. Juli 1916.

Nachmittags 5 Uhr.

Schwere Kämpfe in Ost und West.

Großes Hauptquartier, 5. Juli. (Amtlich).

Westlicher Kriegsschauplatz.

Von der Küste bis zum Ancre-Bach abgesehen von kleineren Erkundungsgefechten nur lebhaftes Artillerie- und Minenwerferfähigkeit. Die Zahl der in den letzten Tagen auf dem rechten Ancre-Ufer unverwundet gefangenen Engländer beträgt 48 Offiziere 867 Mann.

An der Front zu beiden Seiten der Somme sind seit gestern abend wieder schwere Kämpfe im Gange. Der Feind hat bisher nirgends ernste Vorteile zu erringen vermocht.

Auf dem linken Maasufer verlief der Tag ohne besondere Ereignisse. Auf dem rechten Ufer versuchten die Franzosen erneut mit starken Kräften, aber vergeblich, gegen unsere Stellungen nordwestlich des Werkes Thiaumont vorzukommen.

Ostlicher Kriegsschauplatz.

ges kørsel kom toget til Orenburg, som skulle være rejsens mål. - Der var nu gået hen imod fem måneder, siden Guldbrandt rejste fra Hamborg. Imidlertid blev alle 1.500 tyskere efter en dags venten sendt videre. Det lykkedes Guldbrandt og andre at skaffe kørelejlighed de 22 km til den anviste by, men ca. 1.400 måtte gå med deres tunge oppakning hele vejen.

I Sibiriens grænseegne

Vi fik at vide, at vi skulle ud til den tatariske landsby Kargala, 22 km uden for Orenburg. Da vi var kommet dertil, begyndte elendigheden at gøre sig bemærket. Alle de, som kom til fods, havde ikke flere penge. Sultne og trætte som de var, idet de fleste ikke havde spist noget i dagens løb, henvendte de sig til politiet for at få noget at spise. Her blev de med knutten jaget bort af kosakkerne. Hele flokken, de var langt over tusind, bad så de rige blandt deres landsmænd om understøttelse, da de ellers så sig nødsaget til at

rechten Ufer versuchten die Franzosen erneut mit starken Kräften, aber vergeblich, gegen unsere Stellungen nordwestlich des Werkes Thiaumont vorzukommen.

Ostlicher Kriegsjchauplatz.

Die kurländische Küste wurde ergebnislos von See her beschossen.

Die gegen die Front der Armeen des Generalfeldmarschalls v. Hindenburg gerichteten Unternehmungen des Gegners wurden besonders beiderseits von Smorgon fortgesetzt.

Deutsche Fliegergeschwader warfen ausgiebig Bomben auf die Bahnanlagen und Truppenansammlungen bei Minsk.

Heeresgruppe des Generalfeldmarschall Prinz Leopold von Bayern.

Die Russen haben ihre Angriffstätigkeit auf der Front von Zirin bis südöstlich von Baranowitschi wieder aufgenommen. In zumteil sehr hartnäckigen Nahkämpfen wurden sie abgewiesen oder aus den Einbruchstellen zurückgeworfen. Sie erlitten schwerste Verluste.

Heeresgruppe des Generals von Linzigen.

Beiderseits von Kossichnowka (nordwestlich von Czartorysk) und nordwestlich von Kolkoi sind Kämpfe im Gange. Ueber den Styr westlich von Kolkoi vorgedrungene russische Abteilungen werden angegriffen. - An vielen Stellen nördlich, westlich und südwestlich von Luck bis in die Gegend von Werben (nordöstlich von Bereszezko) scheiterten alle mit starken Kräften unternommenen Versuche des Feindes, uns die gewonnenen Vorteile wieder zu entreißen. - Die Russen haben, abgesehen von schweren blutigen Verlusten, an Gefangenen 11 Offiziere, 1139 Mann eingebüßt. - Bahnanlagen und Truppenansammlungen bei Luck wurden von Fliegern angegriffen.

Armee des Generals Grafen v. Bothmer

Südlich von Barysz hatte der Feind vorübergehend auf schmaler Front in erster Linie Fuß gefaßt. Unsere Erfolge südöstlich von Tsumacz wurden erweitert.

Balkanriegsjchauplatz.

Nichts Neues.

Verantwortlicher Schriftleiter Obr. Jürgensen, Hadersleben. Druck und Verlag: W. L. Schöge, Hadersleben.

Oberste Heeresleitung...

De tyske sejre blev meddelt ved hjælp af løbesedler. (Historisk Arkiv)

*En tatarhøvding. Tegning
af Alfred P. Guldbrandt.
(Privateje)*

Næste morgen fik min ven Matz og jeg til- sammen et pas, hvori der stod, at vi to tyske ci- vilfanger skulle melde os på politikontoret i Ta- schla senest den 7. september. Vi havde tre dage til at vandre de hundrede verst [1 verst lig 1.066,8 meter] til byen.

Næste morgen kl. 7 begyndte vi vores march. Vejret var smukt, og min ven og jeg var i godt humør. Langt ude i landskabet, knapt synligt for vore øjne, lå i det blå fjerne en bjergkæde [Ural-bjergene]. Derhen måtte vi styre vore skridt, havde tataren sagt os. Altså fremad med frejdigt mod og se, hvad fremtiden ville bringe.

Om aftenen kl. 8 ankom vi til en tatarisk landsby, men skolen var allerede overfyldt af landsmænd. Matz, som kunne lidt russisk, kla- gede vor nød til en russisk politibetjent, som tog os med hjem. Her fik vi for nogle penge brød, mælk, te og en pandefuld stegte kartof- ler. Vi havde i dagens løb tilbagelagt 35 verst og var nu trætte og søvnige, så kort efter aftens- maden strakte vi os ud på gulvet ved siden af

plyndre butikkerne. Situationen var meget kritisk, og i en fart blev der samlet nogle penge ind til dem og sørget for et måltid til de sultne. Herefter blev vi indkvarteret i byens skoler. Mit natteleje bestod af overfrakken, som jeg bredte ud på gulvet og lagde mig på.

Indbyggerne, tatarer, er muhamedanere. Husene var meget pynteligt bygget og malet, men alle sammen lige som gårdene omgivet af en høj mur efter muhamedansk skik. Muhamedaneren tåler ikke, at gadens liv kommer i for tæt berøring med hans hjem. Huset er hans kvinders opholdssted, og disse skal skjules for andre mænds øjne, hvorfor man også sjældent ser dem på gaden.

var nu trætte og søvnige, så kort efter aftensmaden strakte vi os ud på gulvet ved siden af politimanden og hans kone.

Næste dag, efter aftensmaden nød vi at bade vore ømme, hudløse fødder i en iskold bæk. Vi havde i dag tilbagelagt 22 verst, men selv om jeg var meget udmattet og søvnig, fik jeg en søvnløs nat, bl.a. fordi utøjet plagede mig så meget. Næste morgen begav vi os på vej kl. 4, og vi forlod den brede vej fra Orenburg til Ufa og gik nu i østlig retning. Om eftermiddagen kl. 4 kom vi til en bashkirsk landsby, og da vi igen havde tilbagelagt 25 verst, ville vi overnatte dér. Vi blev hurtigt enige med en bashkir på gaden, som for få penge bød os aftensmad og nattely. Bashkierne er ligesom tatarerne af tyrkisk afstamning. De er også muhamedanere og oprindeligt ejere af det land, hvor vi nu var, men de var blevet trængt ud af det.

Der var nu gået en måned siden krigens udbrud. Efter fire dages vandring var de den 1. september nået toppen af det bjerg, de først havde set i det fjerne.

Hvor dejligt at ligge her oppe i højden omgivet af den klare, blå luft og solskinnet. Jeg lå og tænkte over fremtiden. Om det ikke ville gå lige som med bjerget. Først tider fulde af lidelse og afsavn, fulde af længsel efter den svundne frihed og lykke og med mere og mere modgang. Så endelig kommer dagen, hvor vi vil have sejret, hvor vi vil have overvundet alle lidelser og savn og atter med et glad sind vil kunne se fremtiden i møde.

Men så gik det videre, og sammen med de fra steppen hjemvendende kreaturer betrådte vi landsbyen Taschla, vor rejses mål. Her ventede os en ny skuffelse, idet vi fik ordre til at tage til landsbyen Jekaterinoslawka 22 verst sydligere. Mogen se blev det ikke til denne nat, utrustet

og de var nu blevet til formuende bønder i besiddelse af mange heste, kreaturer o.l.

Næste dag begyndte vi forskelligt arbejde for at tjene til brødet. Det varede ikke længe, før politiet fra nabolandsbyen kom over til os og registrerede os. Vi fik en formular, hvori der stod, at vi tyskere i russisk civilfangenskab ikke måtte handle mod den russiske regering, ikke tale med bønderne om politik og religion, ikke forsøge at sætte os i forbindelse med udlandet, og ikke måtte fjerne os fra den anviste landsby, ikke engang på 1 km. afstand. Vi var i alt 11 mænd, der måtte underskrive denne formular. Blandt dem var der en støbemester [Gustav Rora, som senere blev Guldbrandts svigerfar] fra en landbrugsfabrik i Sydrusland. Vi holdt meget sammen.

Jeg skrev ret hurtigt til forretningen i Sydrusland, at man skulle sende mig de penge, jeg havde til gode, og endelig efter to måneders fælles arbejde i den russiske civilfangenskab

os en ny skuffelse, idet vi fik ordre til at tage til landsbyen Jekaterinoslawka 22 verst sydligere. Megen ro blev det ikke til denne nat, utøjet plagede os mere og mere.

Det fremtidige opholdssted

Næste eftermiddag kom vi til landsbyen, hvor kommuneforstanderen gav os tilladelse til at blive. Vi gik lidt rundt og betragtede landsbyen, vort fremtidige opholdssted. Den bestod af 40 gårde og nogle arbejderboliger. I den ene ende af landsbyen lå kirken, en hvidmalet træbygning med grønne metalkupler. Alle huse i byen var bygget af træ, pænt malet med alle mulige farver. Mod øst og vest de dejligste enge med små bække. Mod syd vældige arealer frugtbar agerjord, over hvilke vejen til Orenburg gik, den nærmeste by i vid omkreds. Indbyggerne var "Lillerussere" fra Sydrusland, som var udvandret og havde bosat sig her ved den sibiriske grænse, hvor de havde fået den bedste agerjord,

rusland, at man skulle sende mig de penge, jeg havde til gode, og endelig efter to måneders forløb ankom pengene, og jeg lejede mig nu en lille stue og spiste hos husværten. Til jul havde flere af kammeraterne fået pakker med levnedsmidler sendt, og i en lille behagelig kreds, ved juletræets lys, fejrede vi juleaften i fangenskab, den første og sidste, som vi dengang håbede på. Vi kunne ikke længe holde ud at spise hos bønderne på grund af urenlighed, så jeg begyndte selv at føre husholdning. Kammeraten fra Sydrusland, som hørte hjemme i Chortitza, hvor jeg allerede i fredstid havde opholdt mig, sluttede sig til mit selskab.

Vi lejede sammen en anden bolig og begyndte nu selv på husholdningen.

Udenfor herskede nu en hård vinter, og sneen havde samlet sig i op til en meters højde. Derefter havde vi indtil jul det dejligste klare solskinsvejr med 20-25 graders kulde. Træer og buske var prydet med et tykt lag rim, som i so-

*Alfred P. Guldbrandt og
Gustav Rora lejede dette hus i
Sibirien. Akvarel af Alfred P.
Guldbrandt, 1924. (Privateje)*

lens stråler så ud, som det hele var besat med diamanter og ædelsten. Efter nytår kom der snestorm i to uger, så vort hus gav sig i alle fuger og truede med at styrte sammen. Det blev så dækket af sneen, at vi hver morgen måtte skovle os ud.

Lige fra vor ankomst havde vi abonneret på aviser fra Moskva og St. Petersburg, så vi var godt orienteret. Efter nytår kom efterretningen, at myndighederne også ville forjage de tyske statsborgeres familier, som var blevet i hjemstavnen, og sende dem til deres mænd og forsørgere. Fem af vore kammerater i landsbyen havde efterladt deres familie. Søndag den 1. marts kom husværtens søn pludselig ind og

råbte til min kammerat: "Deres familie er ankommet og holder på en slæde ude i gården". Jeg så, hvorledes min kammerat omfavnede sine kære og skyndte mig så ind igen for ikke at forstyrre dem i gensynsglæden. Det var min kammerats hustru, en fyrreårig dame, hans halvvoxne datter [Johanna Ottilia Rora, kaldet Lilli, som i 1923 blev Guldbrandts hustru] og to drenge på 14 og 11 år. De var gennemfrosne, men en varm suppe gjorde dem godt. De havde måttet udstå det frygteligste vejr på den 90 verst lange slædetur fra Orenburg ud til os.

Så endelig i de sidste dage af marts begyndte sneen at smelte. Alt blev oversvømmet af smeltevand, men efter endnu en uge havde de hvi-

de sneflager forvandlet sig til grønne, duftende enge, som af tusindtal af violer havde antaget en violet farve og udbredte en berusende duft. Endnu en uge senere havde man fuldstændigt glemmt vinteren, hvis ikke snedyngerne i de dybe bjergspalter indtil den 20. juni havde mindet én om dens hårdhed.

I juli flyttede jeg sammen med to andre kammerater, og for at få tiden til at gå beskæftigede vi os med selvundervisning i sprog. Den ene læste fransk, den anden engelsk, jeg russisk. Om eftermiddagen gik jeg mest rundt ude på steppen og lavede skitser efter naturen.

Guldbrandt giver på de følgende mange sider i sin beretning en indgående beskrivelse af beboelseshusenes og de øvrige bygningers indretning. Også vejret beskrives meget nøje. Om sommeren når temperaturen op på 40-45 grader, om vinteren lige så mange minusgrader. Midt i oktober falder den første sne, og først i begyndelsen af april begynder

*Johanna Ottilia Rora (t.v.)
med en veninde. (Privatfoto)*

raturen op på 40-45 graaer, om vinteren lige så mange minusgrader. Midt i oktober falder den første sne, og først i begyndelsen af april begynder foråret. Både vinter og sommer kommer der voldsomme storme og tordenvejr, som generer både mennesker og dyr, og regn kan både udeblive og falde meget voldsomt. Der fortælles meget om manglende renlighed, at folk har en modbydelig lugt ved sig og er forfærdeligt plagede af lus. Enhver bonde har dog sin egen lille badstue. Dernæst er der en lige så omhyggelig beskrivelse af befolkningens religion.

I sommeren 1915 blev der overalt, hvor tyskere var interneret, indrettet komiteer, der skulle understøtte os, for mangan en familiefader, der havde mange børn, havde store næringsproblemer. Til jul fik hver en trøje, benklæder, undertøj, filtstøvler eller træsko og en pelshue. Det var meget tarvelige ting, men de beredte os dog megen glæde, og mangan en familiefader åndede lettet op, fordi hans børn fik varme klæ-

der. Men skønt hele understøttelsessagen var god, kan de, der ikke selv har set og oplevet det, ikke gøre sig begreb om den utilfredshed, det had, fjendskab, der herskede mellem tyskerne. Enhver mente, han fik for lidt – aldrig for meget, men at hans nabo fik mere. Det skete ikke sjældent, at der blev afsløret bedrageri eller underslæb begået af en ansat i komiteen, men sagen døde altid hen igen, og den rette skyldige blev aldrig fundet.

Et par gange om måneden kom politiet til landsbyen for at kontrollere os. Det skete også, at vi blev hentet ud af sengen for at melde os hos politiet for hver gang på ny at blive regi-

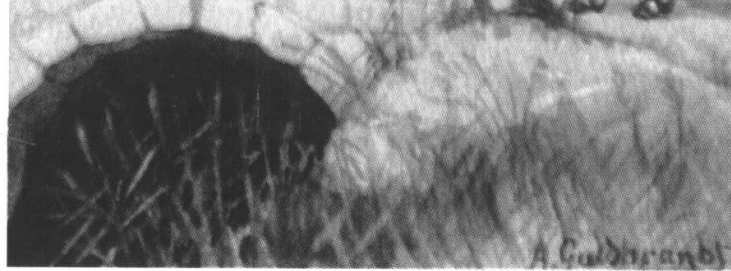
En rytter. Akvarel af Alfred P. Guldbrandt. (Privateje)

burg. Så spurgte jeg ham, om jeg skulle male et oliebillede af ham og hans familie. Han var henrykt over ideen, og næste dag kørte han mig i sit køretøj til sin landsby. Her boede jeg et par uger ved hans familie og malede et familiebillede, som han var meget glad for. Protokollerne forsvandt, og efter den tid så han altid gennem fingrene med, når jeg havde noget på samvittigheden. Således kom han engang til mig med sin protokol, men inden vi kom så vidt, havde jeg sat middagsmaden på bordet, og herover glemte vi protokollen.

En anden gang fik Guldbrandt og en ven dog 14 dages arrest i Orenburg, fordi de var taget til byen, og de talte tysk. De fik tvangsarbejde, men "vi blev ligesom angrebet af et sygdomstilfælde og kunne ikke arbejde videre". Ved bestikkelse havde de gode dage på infirmeriet og fik de nyeste aviser, så de kunne følge tyskernes fremgang i Polen.

I efteråret 1915 blev de fleste tyske krigsinter-

streret. Ja, vi skaffede politiet meget arbejde ved vor tilstedeværelse. Men de gjorde det heller ikke gratis. Folk som os, der ejede lidt, forstod politiet og embedsmændene genialt at plukke, hvis ikke godvilligt, så med magt.

Selv om det ikke var tilladt, løb jeg ud på steppen hver dag og også til basaren eller posthuset. En dag kom vor politiembedsmand, der flere gange havde nappet mig på forbuden vej, og jeg måtte underskrive tre retsprotokoller for mine overtrædelser. Straffen ville nok blive mindst seks ugers ophold i arresten i Oren-

I efteråret 1915 blev de fleste tyske krigsinternerede ført bort fra de russiske landsbyer og fordelt på de i 80 km's afstand liggende mennonitiske kolonier i egnen omkring Orenburg. Selv om mennonitterne også stammede fra Tyskland og var tysktalende, beklagede de krigsinternerede sig meget over måden, de blev behandlet på i kolonierne. De påstod altid, at russerne, deres fjender, havde behandlet dem bedre.

Alfred P. Guldbrandt havde fra sin tidligste ungdom evner for kunstnerisk udfoldelse. I sin beretning viser han en meget fin og følsom sans for at beskrive den natur, han mødte. På samme måde har han en god evne til at iagttage og beskrive de forskellige kulturer, han mødte i det vidtstrakte Rusland. Her følger en række eksempler på begge dele.

Russisk natur

På vej mod Sibirien

Aftenen var meget smuk. Over den sydlige horisont stod halvmånen, der farvedes mere og mere rød, indtil den helt forsvandt, og der lidt efter lidt indtrådte et dybt mørke. Næste morgen kørte vi over uendelige, store græsflader, de sydrussiske stepper. Kun hist og her sås en lille lerhytte omgivet af nogle majs- og kornmarker. Det var strålende solskinsvejr, og for bedre at kunne betragte landskabet var jeg krøbet ud på platformen, der var anbragt på vor vogn.

Næste morgen var det igen fint vejr. I stedet for den nøgne steppe sås nu frodige frugtplantager og haver, afbrudt af smukke solsikke- og majsmarker. Frugttræerne strakte deres tunge grene tæt besat med store, modne frugter ud over jernbanelinjen, så man i forhifarten let kunne

Endelig ankom vi til Volgafloden. Hvilket dejligt syn. Dybt nede lå den vældige flod, flodernes moder som det russiske folk kalder den, i efterårets klare sol, hvis stråler brødes i de flimrende bølger. Ivrigt arbejdende broget klædte mennesker under stor travlhed med latter og sang. Man så små slæbedampere trække dybtgående lastfartøjer, og fra et sejlskib, hvis sejl spejlede sig i de blå bølger, lød en harmonikas lystige toner over til os. Over alt dette lå der en sådan glæde og fred, at man aldrig skulle have troet, at en verdenskrig var brudt ud.

Ved foden af Ural-bjergene

Da vi kom ud af skoven, lå det skønneste billede, man kan tænke sig, foran os. Dybt nede lå der en vældig dal, som på alle sider var omgivet af mægtige, skovbevoksede bjerge. Vejret

*En hytte på sletten. Maleri
af Alfred P. Guldbrandt.
(Privateje)*

marker. Frugttræerne strakte deres tunge grene tæt besat med store, modne frugter ud over jernbanelinjen, så man i forbifarten let kunne nå at plukke af dem. Hist og her kørte vi forbi en lille skovbevoksning, som med sine smukke birke- og egetræer, afbrudt af små bække og søer, frembød et meget smukt syn. Efter lang tids kørsel skiftede landskabet, og nu snoede vejen sig langs foden af mægtige, høje kridtbjerge og skrænter til højre. Til venstre havde man en vidtstrakt udsigt over landskabet, hvor igennem en å snoede sig mellem talrige små landsbyer. På skrænterne ved et kloster havde munkene udhugget kunstfærdige kapeller og helgenbilleder i det hvide kridt.

Inde i de vældige, halvmørke fyrreskove herskede der en dyb stilhed, som kun blev afbrudt af lokomotivets piften. Musikanterne i vor vogn spillede for os, medens fuldmånen sendte sine stråler ned over den mørke, tavse skov.

*af Alfrea L. Guabranat.
(Privateje)*

Birkelund. Akvarel af Alfred P. Guldbrandt. (Privateje)

var ganske stille, ikke et blad rørte sig. Den nedgående sol sendte endnu sine røde stråler over bjergtoppene. Nede fra landshyvens små

også talrige vildænders rappen. I det fjerne ser man vældige, allerede gyldne kornmarker og især her den ene eller den anden

var ganske stille, ikke et blad førte sig. Den nedgående sol sendte endnu sine røde stråler over bjergtoppene. Nede fra landsbyens små hytter steg den blå røg lige i vejret. Fra engen lød nogle broget klædte pigers sang op til os, og nu blev der ovre fra kirken ringet til aftenandagten. Klokkernes klang lød her mellem de høje bjerge i den stille aftenluft så indsmigrende og lokkende, at de uvilkårligt måtte byde enhver velkommen.

Herhjemme kan man ikke gøre sig begreb om sommerens fulde sibiriske pragt og skønhed. Et uendeligt blomsterhav, sagte bølgende i den lette vind. Aldrig har jeg set så mange forskellige blomster samlet på et sted som her på den sibiriske steppe. En lille bæk snor sig af sted, hist og her en lille sø, som er dækket med hvide og gule vandroser, dernede fra hører man

også talrige vildænders rappen. I det fjerne ser man vældige, allerede gyldne kornmarker og igen bag dem skovbeklædte bjerge, helt ude i horisonten vældige bjergkæder, der tegner sig som en blå stribe.

Russisk kultur og religion

På vej mod Sibirien

Søndag formiddag holdt de tyske kolonister, til hvilke halvdelen af os hørte, deres morgenandagt med bøn og sang, og deres salmer lød meget andægtigt her under gårdens tætte akacietræer. I en anden del af gården spillede man ivrigt kort, og alle var glade, når man kunne vinde lidt fra sin næste. Hvilken forskel på ansigtsudtrykkene i disse to grupper mennesker, det ene sted forventningsfuldt spændte men med

havesygen lysende ud af øjnene, det andet sted en højtidsfuld, andægtig stemning, som kom fra deres indre.

Ventesalen for 3. og 4. klasse var temmelig stor, loftet sort af røg. Man kunne købe alle slags levnedsmidler som brød, pølse, flæsk, frugt, fisk m.m. I nogle butikker solgte man tekedler, tøj og bøger. Midt i salen stod to store, selvkørende kedler med vand, for at de rejsende kunne lave deres te. I en tilbygning havde man indrettet en lille kirke. På de talrige bænke i salen lå russerne, som ventede på toget, mens deres koner måtte tage til takke med det snavsede gulv. Et sted sad to unge piger i tyve års alderen og pillede lus i hinandens hår. Der var snavset og en stank fra levnedsmidlerne, særlig fra fiskene, blandet med røgelsesduften inde fra kirken.

meget vide bukser og lange, broget dekorerede støvler.

I Sibirien

Inde i bashkirens hytte var der på gulvet anbragt en stor forhøjning, hvor der lå en mængde puder og brogede tæpper. Her sad hans familie, flere koner og børn i deres brogede dragter. På væggene hang der også store, farverige tæpper i persisk stil. Borde og stole kender de ikke, så til aftensmaden tog vi alle plads med krydsede ben på forhøjningen rundt om en stor gryde, stegt fårekød og kartofler, som blev spist med fingrene. Efter skikkens brug tog værten de bedste stykker og rakte os, hans gæster, disse. Stuen var så fuld af fluer, at vi skulle passe på, at de ikke fløj ind i munden på os, mens vi spiste.

Hvad kundskaber angår, er den russiske be-

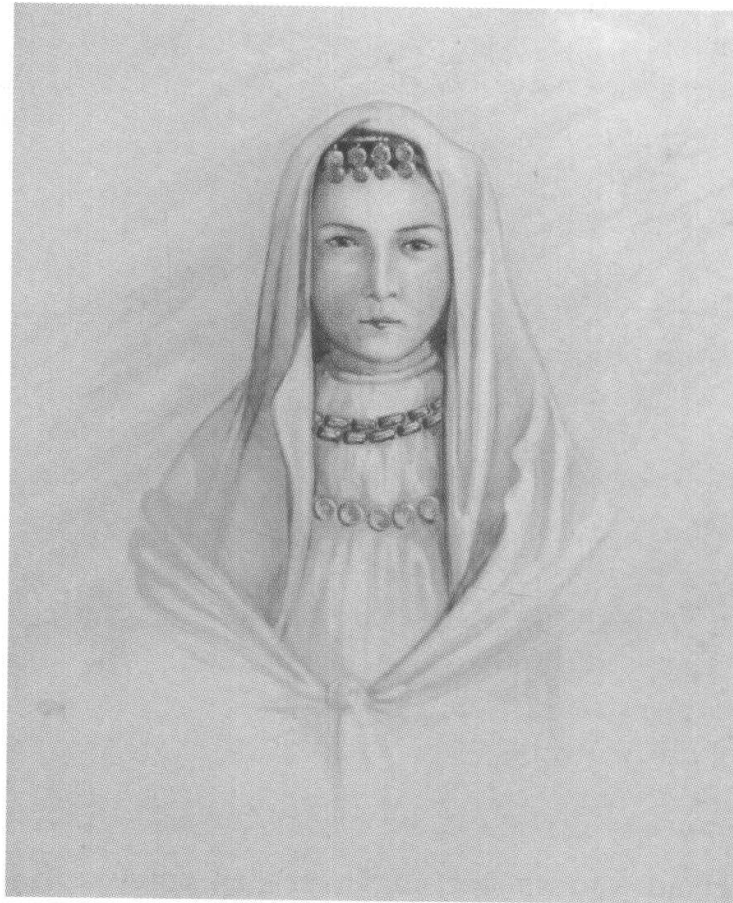
fra kirken.

De muhamedanske kvinder havde vide klæder på i mange brogede farver, besat med mange forskellige bånd. Skørterne var korte. På benene bar de lange støvler til knæene, udført af fint, tyndt læder med dekorationer i alle farver. Om hovedet bar de et stort klæde, som også skjulte den nederste del af ansigtet, så at kun øjnene tittede frem. Ned ad ryggen hang der hos flere af dem et knippe nøgler til tegn på, at de var husmødre. Mandfolkene havde for det meste et sort eller rødt skæg under hagen. Selvfølgelig holder de glatbarberet, men ned over mundvigene hænger det lange overskæg. Hovedet bærer de glatbarberet, og alle uden forskel på alder eller stilling bærer, som religionen byder det, en lille, tætsluttende kalot på hovedet, som de end ikke tager af om natten. Denne hedder på tatarisk en fez. De gik alle klædt i lange, sorte kaftaner uden ærmer,

Hvad kundskaber angår, er den russiske befolkning langt tilbage. Kun få kan læse og skrive. Skolerne står under kirken og har kun én klasse, og undervisningen, hvor hovedsagen er religion og kirkehistorie, foregår kun i vinterhalvåret. I de større byer er der folkeskoler, hvor niveauet er betydeligt højere, og der hersker stor interesse for forbedringer.

Med en muhamedansk præst, mullah på bashkirsk sprog, i en nabolandsby sluttede jeg venskab. Han hentede mig flere gange om ugen i sit køretøj, og jeg vendte altid hjem fyldt med glæde. Hos mullahen blev temaskinen stillet op. Teen blev drukket af glas. Dertil spiste man hvedeboller med smør eller hjemmelavet honning, sommetider postejer med indbagt æg eller kød. Ofte blev jeg også opvartet med ris-melsgrød og stegt fårekød. Jeg blev ubehageligt berørt af, at mullahen ræbede meget, men se-

Ung pige. Akvarel af Alfred P. Guldbrandt. (Privateje)

nere erfarede jeg, at det var østerlandsk bord-

var fra Chortitza, hvorfra også min kammerat var kommet. Da vi håbede at kunne rejse hjem om vinteren, ønskede vi at bo på godset, indtil vi fik tilladelse til at forlade egnen.

I landsbyerne gav bønderne os godt at spise og ville for det meste ikke tage betaling herfor. Ligeledes sov vi om natten hos bønderne. Det var en dejlig fodrejse. Vejen førte gennem store, vidt udstrakte bjergkæder, over bække og floder, gennem frugtbart agerland, skove og mægtige stepper, forbi vældige kobberminer. Overalt blev vi modtaget med en gæstfrihed, som man næppe finder noget andet sted i verden.

Efter at være godt modtaget på godset og et par dages hvil, kørte ejeren og Guldbrandt i vogn forspændt med tre heste tilbage for at hente de øvrige internerede og resten af familien Rora.

I Jekaterinaslawska tog vi for bestandig hjertelig afsked med bønderne, blandt hvilke vi nu

nerne erfarede jeg, at det var østerlandsk bordskik, og at man derved beviste, at man havde nydt det gode måltid. Derefter udtrykte jeg mig også ofte på denne måde, når jeg spiste hos mullahen, og hver gang nikkede han velvilligt til mig og ønskede mig velbekomme.

Revolution og opbrud - 1917

Bolsjevikernes hemmelige virksomhed gik ud på at ophidse folket mod den provisoriske regering og dermed undergrave den. Sådan stod tingene, da jeg sammen med den ældste søn af den kammerat, jeg levede sammen med den første vinter (han blev senere min svoger [Johanna Roras yngre bror Georg, ca. 15 år gammel]) i august 1917 begav mig til fods til et tysk gods, Susannovo, der lå nær jernbanelinjen 180 km fra Jekaterinaslawka, hvor vi havde boet. Ejeren

I Jekaterinaslawka tog vi for bestandig hjertelig afsked med bønderne, blandt hvilke vi nu havde levet i godt tre år, og jeg er dem meget taknemmelig for den godhed, de viste os krigsinternerede i nødens stund. I slutningen af august kom vi så med familien og to kammerater tilbage til godset, der lå 2 km fra Samara. Vi fik lov at sætte et lille hus i stand til vinteren.

Sammen med den første snestorm, som fik det store russiske folk, der var udmattede til døde og forsultede efter fire års krig, til at gyse, kom for anden gang revolutionsbudskaber gennem landet, ledsaget af rædsel og angst for de fleste. Den 6.-9. oktober foregik store omvæltninger i Moskva og Petersburg, som krævede så mange menneskeliv. Nu stod Bolsjevikkerne i spidsen af styret, og først nu lærte man rigtigt revolutionens grusomheder og rædsler at kende, og hvad det udsultede og forpinte folk måt-

te finde sig i, er ikke til at beskrive. Tilmed satte det ind med en knugende vinterkulde.

Egnen omkring godset blev længe skånet for borgerkrigen, men den 23. december 1917 begyndte kampe mellem kosakker og bolsjevikker. Kampene bølgede længe frem og tilbage, men til sidst måtte kosakkerne vige. På begge sider foretoges vilkårlige nedsablinger, offentlige henrettelser og plyndringer, og landsbyer, som havde sympatiseret med modparten, blev brændt ned. Bolsjevikkerne bestemte, at de store godsers jorder skulle fordeles blandt de fattige bønder, men det kunne ikke styres, og også de tyske kolonister blev udsat for overgreb, plyndringer og ildspåsættelser.

Også for mig var denne tid trist. Efter nytår forlod min ven og hans familie [familien Rora] godset for at rejse til Sydrusland, hvor deres slægtninge havde skrevet efter dem. Jeg var nu faldet over dit brev og til mig selv ind-

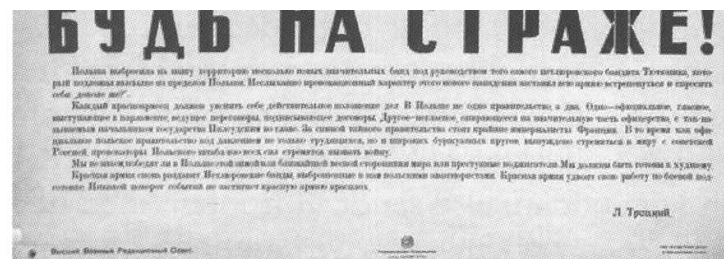

“Vær på vagt!”. Russisk plakat for Den røde Hær, 1918.

godset for at rejse til Sydrusland, hvor deres slægtninge havde skrevet efter dem. Jeg var nu fuldstændigt henvist til mig selv i alt.

Det var søndag den 10. marts, udenfor rasede en snestorm, vinden hylede om hyttens hjørner og truede med at rive taget af. Vi hørte stærk artilleriild, hvilket tydede på, at kosakkerne igen forsøgte angreb. Vi hørte også geværskud omkring godset, af og til hele salver. Det var pøbelen, der hærgede nabogodserne, hvoraf to var blevet fuldstændigt udplyndret dagen før, så vi forberedte os på det værste. Samtlige beboere samlede sig for at anråbe Gud om hjælp og på knæene bede for godsets skæbne.

Pludselig hørte vi høje råb og skrig og også geværskud. Hurtigt slukkede vi lyset og ventede i angstfyldt spænding. Udenfor rasede snestormen. Nogen tid efter blev der stille. Uvejret havde stået os bi og hindret pøbelen i at finde vej til vort på steppen enligt beliggende gods. Med taknemmelighed sendte vi vore bønner til

Gud, fordi vi endnu denne gang havde undgået faren. Godset var fuldstændigt begravet i sne, og den hvide sneflade havde reddet os. Efter et stykke tid blev de røveriske horder dog endelig stoppet af de bolsjevikiske soldater, og dermed blev der genoprettet nogenlunde ro og orden.

Hjemad med forsinkelser og forhindringer

Endelig efter næsten fire års forgæves venten på friheden kom det store øjeblik, i hvilket vore ønsker skulle opfyldes. Det var den 25. marts 1918. Jeg var ivrigt beskæftiget med at reparere det eneste par benklæder, jeg havde, da jeg udenfor så de smilende ansigter af flere af mine

kammerater. De kom ind, og jeg fik årsagen at vide til de smilende ansigter: "Du sidder her indenfor og aner ingenting, mens vi andre er i færd med at pakke vores ting til hjemrejsen", sagde Vilhelm, en af kammeraterne. Bolsjevikkerne havde givet os tyske krigsinternerede lov til at rejse hjem til Tyskland og ville udstede de fornødne papirer.

Man diskuterede situationen. Der var flere farer. Nogle tyskere og østrigere var gået i russisk tjeneste og ville måske hindre dem i at rejse hjem. En anden sandsynlig risiko var, at når de kom hjem, ville de blive udskrevet til krigstjeneste på vestfronten og risikere at blive såret eller dræbt. Nogle havde fået underretning om, at dette var sket.

Jeg syntes ikke, vi skulle lade os holde tilbage, men ved godt mod at begynde hjemrejsen og håbe på snart at se vort hjem og vore forældre. Jeg var godt klar over, at jeg, så snart jeg kom tilbage til Tyskland, ville blive indkaldt og efter

rejsen og dermed gav afkald på enhver yderligere understøttelse fra Tysklands side. Endvidere skulle vi medbringe levnedsmidler til mindst en måneds tid, da der ikke var mulighed for at forsyne sig på rejsen gennem Rusland. Vi fik pas med signalement og påtegning om, at vi var tyske krigsinternerede på gennemrejse, og at de bolsjevikiske tropper alle vegne måtte stå os bi.

Jeg havde allerede taget afsked med godsets beboere næste dags aften, da en kammerat kommer løbende og siger: "Pak du bare ud igen, for man har modtaget et telegram fra Jekaterinburg i Sibirien fra bolsjevikkerne, som forbyder os at rejse til Tyskland for at deltage i kampen ved fronten". Det var vore tyske og østrigske landsmænd, der kæmpede for Sovjetregeringen, der helst så, at vi civilfanger tog del i deres sag. Det var en forfærdelig skuffelse for os, men der var ikke andet at gøre end at affinde sig med skæbnen.

Jeg var godt klar over, at jeg, så snart jeg kom tilbage til Tyskland, ville blive indkaldt og efter en kort uddannelse sendt til fronten, men hellere det end at lade sig drive omkring i Rusland. De fleste af kammeraterne gav mig ret, og vi besluttede at tage af sted så hurtigt som muligt.

Jeg pakkede alt i en lille læderkuffert. Vigtigst var at få mine tegninger og skitser, der var samlet gennem fire års fangenskab, med mig hjem. Jeg klæbde en dobbeltbund i kufferten, hvor jeg skjulte de vigtigste skitser. Jeg tog kun det vigtigste tøj, et tæppe, en pude og medicinsager med, samt så mange levnedsmidler som muligt. Alle mine øvrige ejendele solgte jeg på auktion på godset. På grund af de herskende høje priser blev jeg 150 rubler rigere.

Hos vores tillidsmand fik vi en rejseunderstøttelse på 40 rubler og måtte skrive under på, at vi med egen risiko og fare begav os på hjem-

de sig med skæbnen.

Guldbrandt og kammeraterne besluttede at tage af sted alligevel, for alle deres ejendele var jo solgt. Tilmed blev også dette gods plyndret for alle madvarer og også det meste af den proviant, som civilfangerne havde skaffet til rejsen. Det ville nu være næsten umuligt at købe nyt på grund af inflationen og mangelen på alt.

Næste morgen var vi oppe kl. 4. Lidt senere sad vi i en vogn, som en bonde havde parat, og med en munter sang forlod vi landsbyen, hvis beboere stod i dørene og ønskede os en god rejse. Vi var så glade, for det gik jo hjemad, men jeg blev alligevel vemodig ved tanken om, at det måske var sidste gang, jeg befandt mig på den russiske steppe, hvor jeg trods så meget ondt alligevel havde oplevet så mange skønne

timer. Jeg vidste, at jeg ofte ville længes tilbage til dette frie, utvungne liv.

Lidt senere mødte vi vore andre rejsekammerater, og under lystig sang og snak fortsatte rejsen. Om aftenen i byen Saroki håbede vi at kunne fortsætte med tog, men der var ingen chance for det, da banelinjen var afskåret. Det var en slem skuffelse, men vi var magtesløse og måtte vente. Vi indrettede os i nogle tomme kornlader, og om end tarveligt var det dog et originalt liv, vi førte her i laderne. Vi ni mand og to kvinder holdt sammen, ligefrem som en familie. Men der kom dagligt flere landsmænd til, og inden 15. juni var der en tysk koloni på ca. 1.400 mennesker, som alle ville hjemad.

Den gode stemning forsvandt, som tiden gik. Den bragte ingen forandringer, og vi mistede håbet. Vore rejsemidler slap op, og resten af levnedsmidlerne blev fordærvede på grund af den store hede. Vi blev nødt til at skaffe nye forsyninger, og de var steget forfærdeligt i pris.

*Alfred P. Guldbrandt, 1923.
(Privatfoto)*

levnedsmidlerne blev iordærvede på grund af den store hede. Vi blev nødt til at skaffe nye forsyninger, og de var steget forfærdeligt i pris, så omsider slap pengene også op. Der måtte skaffes hjælp, hvorfor der blev valgt en tillidsmand og dannet en komite, som fik bevilget 50 rubler til hver voksne person. Komiteen forhandlede også med den bolsjevikiske kommissær og fik ordnet det hele til vor aftransport så snart som muligt. Men den ene dag gik efter den anden, og efterhånden som hvidgardisterne rykkede frem fra vest, måtte vi indse, at bolsjevikkerne ikke kunne holde deres gode løfter om at sende os gennem Rusland.

En nat havde flere soldater generet nogle af vore kvinder, der lå og sov, og der blev så stillet vagtposter omkring vore boliger. Men jeg må i det hele taget indrømme, at den behandling, som vi tyske krigs- og civile fanger fik hos de bolsjevikiske myndigheder, var meget retfærdig, ja endog imødekommende. Soldaterne

behandlede os fuldstændig som deres kammerater og tiltalte os som "kammerat".

Imidlertid forværredes nøden blandt de mindre bemidlede af os civile fanger. Vor komite fik derfor forbindelse med nogle tysk-russiske kolonier i guvernementet Saratov, der var villige til at optage en hel del tyske familier mod, at disse skulle hjælpe til med høstarbejdet. På denne måde blev omtrent et tusind tyskere transporteret ned til Saratov. Jeg forblev i Saroki med mine rejsekammerater. Vi havde besluttet at fuldføre vor rejse trods vanskeligheder og modgang.

Den 25. juni fik vi stort besøg af den tyske grevinde "W" og en oberst, begge delegerede af Røde Kors. De opfordrede os til så snart som muligt at søge hjem til Tyskland. Grevinden holdt en lang tale og sagde, at sejrstemningen

*Forår i Sibirien. Akvarel
af Alfred P. Guldbrandt.
(Privateje)*

hjemme var så god som aldrig før, og vi unge, kraftige mænd måtte se at skynde os hjem for at hjælpe med til at gennemføre den endelige sejr.

Store på tysk trykte plakater sås samme dag i vore kvarterer, hvor Krigsministeriet opfordrede alle tyske fanger til at vende hjem for at tage del i krigen mod England og Frankrig. De, som ikke efter bedste evne efterkom opfordringen, ville blive betragtede som desertører og ved deres hjemkomst blive stillet for de militære domstole.

Selvfølgelig vakte grevindens tale og disse beviser på den endnu stærke tyske militarisme stor begejstring hos de fleste af mine rejsekammerater (de i Rusland fødte tyskere var for en stor del meget patriotiske, skønt de aldrig hav-

de set Tyskland). Jeg gruede ved bevidstheden om, at den tyske militarisme formåede at udstrække sin kraft og indflydelse helt herud til den sibiriske grænse. Men alligevel kunne vi nu håbe på understøttelse fra tysk side.

Her slutter A. P. Guldbrandts beretning ganske brat. I avisartiklen, som citeres i Langs Fjord og Dam 2008, fortæller Guldbrandt, at han passerede frontlinjen til de tyske tropper og kom et langt stykke vej til Kiel med en transport af marinesoldater. Med stort besvær lykkedes det at nå Haderslev den 29. november 1918. I 1921 kom der brev fra den unge frk. Johanna Rora, i Berlin, som han havde mødt i Rusland, og de blev gift to år senere.